

**Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra
finantsmehhanismi projekti nr 2014-
2021.1.02.20-0102
“Open Cyber Range (OCR)”**

PROJEKTIAUDIT

Toetuse saaja: Kaitseministeerium
Programmi elluviija: Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus

Lõpparuanne
NOR-EMP-45/2025

25.06.2025

RAHANDUSMINISTEERIUM

KOKKUVÕTE AUDITI TULEMUSTEST

Auditi tulemus:

Auditi töörühm jõudis auditi toimingute läbiviimise tulemusena järeldusele, et toetuse saaja tegevus projekti rakendamisel ei ole olulises osas¹ vastavuses kehtivate õigusaktidega. Puudusi esines riigihangete seaduse järgimisel, mis tõi kaasa mitteabikõlblikke kulusid.

Märke struktuuritoetuse registris²:

➤ märkustega, olulised tähelepanekud.

Olulised tähelepanekud toetuse saajale:

Oluline tähelepanek nr 4.1 – Riigihanke nr 211300 raamlepingu maksumus on mitmekordselt ületatud. Tuvastatud mitteabikõlblik kulu 50 664 eurot, millest auditi ulatusse kuulub 50 664 eurot.

Oluline tähelepanek 4.2 – Rahvusvahelise riigihanke nr 194409 esitatud tingimus on põhjendamatult piirav välispakkujate suhtes. Tuvastatud mitteabikõlblik kulu 18 748,80 eurot, millest auditi ulatusse kuulub 4 687,20 eurot.

Projektiaudit on läbi viidud vastavuses rahvusvaheliste siseauditeerimise kutsetegevuse standarditega.

Projektiauditi lõpparuanne avalikustatakse Rahandusministeeriumi koduleheküljel.

Täname auditeeritavat auditi läbiviimise ajal osutatud kaasabi, vastutulelikkuse ja koostöö eest.

¹ Auditi töörühm on teostanud auditi toimingud asjatundlikult ja nõutava ametialase hoolsusega. Auditi tulemusena antakse auditeeritud objekti kohta **põhjendatud kindlustunne**, võttes arvesse võimalikku auditi riski, et isegi suhteliselt olulised ebatäpsused võivad jääda avastamata.

² **Olulised tähelepanekud** on leiud, mis omavad või võivad omada finantsmõju (st mitteabikõlblikud kulud). **Väheolulised tähelepanekud** on leiud, mis ei oma finantsmõju, kuid mille lahendamine aitab toetuse saajal vähendada riske projekti edukal elluviimisel.

A - OSA

1. Auditi objekt ja auditeeritud kulud

1.1 PROJEKTI ÜLDANDMED	
Programmi nimetus	2014-2021.1.2 Green ICT Programme (EE-Innovation)
Meetme tegevus	2014-2021.1.2.7 Green ICT eelnevalt kindlaks määratud projekt "Open Cyber Range" (Kaitseministeerium)
Projekti number struktuuritoetuse registris (edaspidi SFOS)	2014-2021.1.02.20-0102
Projekti nimetus	Open Cyber Range (OCR)
Toetuse saaja ja partner(id):	Toetuse saaja: Kaitseministeerium Partnerid: Sihtasutus CR14; Norra Teaduse- ja Tehnikaülikool; Tallinna Tehnikaülikool
Taotluse rahuldamise otsuse (otsuse muutmise) number ja kuupäev	19.03.2021 projektileping ja 19.03.2024 muudatus nr 1
Programmioperaator	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Programmi elluviija	Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus
Projekti kulude abikõlblikkuse periood	01.03.2021 - 30.04.2024
1.2 AUDITI LÄBIVIIMISE INFO	
Alus	Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra finantsmehhanismi rakendusmääruse artikkel 5.5(1)(c) nimetades ära projektiauditi läbiviimise. Vastastikuse mõistmise memorandum ³ artikkel 5 (lisa A) nimetades ära auditeeriva asutuse ülesandeid täitva üksuse. Rahandusministeeriumi finantskontrolli osakonna auditeerimise 2025. a tööplaan ⁴ nimetades ära projektiauditite valimisse sattunud projektid.
Eesmärk	Projekti auditi eesmärgiks on analüüsida ja hinnata: 1) projekti toetatavate tegevuste ja kulude vastavust rakendusmääruses ja projekti elluviimislepingus toodud nõuetele, nende otstarbekust ja sihipärasust; 2) deklareeritud kulude vastavust toetuse saaja raamatupidamisaruannetele ja raamatupidamise algdokumentidele; 3) toetuse maksmist õigeaegselt ja ettenähtud mahus

³ Eesti Vabariigi ja Islandi Vabariigi, Liechtensteini Vürstiriigi, Norra Kuningriigi vaheline Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi rakendamist aastatel 2014-2021 käsitlev vastastikuse mõistmise memorandum ja Eesti Vabariigi ja Norra Kuningriigi vaheline Norra finantsmehhanismi rakendamist aastatel 2014-2021 käsitlev vastastikuse mõistmise memorandum.

⁴ Tööplaan koostatakse lähtuvalt valimi moodustamise metoodikast, mille kohaselt on kõikidel projektidel võimalus valimisse sattuda.

Auditi läbiviija(d)	Mart Pechter, Rahandusministeerium, finantskontrolli osakonna II auditi talituse juhataja (auditi eest vastutav isik); Laura Väikemaa, Rahandusministeerium, finantskontrolli osakonna II talituse audiitor (auditi juht); Külli Kodmin, Rahandusministeerium, finantskontrolli osakonna I auditi talituse audiitor (auditi töögrupi liige); Kristel Juus, Rahandusministeerium, finantskontrolli osakonna I auditi talituse audiitor (auditi töögrupi liige).
Auditi läbiviimise aeg	18.03.2025 – 25.06.2025
Metoodika	Rahandusministeeriumi finantskontrolli osakonna "Projektauditi käsiraamat".
Auditi toimingud	Auditi toimingute käigus projekti rakendamisega seotud isikute intervjuerimine ning järgneva analüüs ja hindamine: • projekti tegelik teostamine, • projekti rakendamist kajastav dokumentatsioon, • kulude abikõlblikkus, • projektiga seotud raamatupidamise korraldus, • omafinantseeringu olemasolu, • finantsmehhanismi sümboolika kasutamine.
Valimi metoodika (kui kohaldub)	Kasutatud on statistilise valimi metoodikat: - üldkogum: 972 337,59 eurot, 233 kulurida; - valimi moodustamise meetod: MUS (<i>monetary unit sampling</i>); - valimi suurus: 567 976,83 eurot, 30 kulurida.
1.3 AUDITEERITUD KULUD (auditi ulatus)	
Deklareeritud kulude aluseks olevad väljamaksed (väljamaksetaotluse SFOS nr, kuupäev, abikõlblik summa eurodes)	SFOS nr P034909; 27.11.2024; 123 675,26 eurot; SFOS nr P035170; 06.12.2024; 444 301,57 eurot.
Toetuse ja omafinantseeringu osakaal abikõlblikest summadest (%)	Toetus: 100%, sh Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra finantsmehhanism toetus: 89,48% ja riiklik toetus: 10,52 % Omafinantseering: 0 %
Valimi suurus (eurodes; % deklareeritud abikõlblikust summast) ⁵	567 976,83 eurot, 58%
Tuvastatud mitteabikõlblikud kulud (eurodes): (tähelepanekud nr 4.1 ja 4.2).	

⁵ Kui ei auditeeritud valimi alusel, märgitakse valimi suuruseks väljamaksetaotluse summa eurodes ja auditeeritud kulude osakaaluks 100%.

Väljamaksetaotluse number:	TOETUS			OMA-FINANTSEERING	KOKKU
	Kokku	Finants-mehhanism	Riiklik toetus		
Mitteabikõlblik summa auditeeritud kuludes (eurodes)	55 351,20	49 528,25	5 822,95	0	55 351,20
Mitteabikõlblik summa väljaspool auditi ulatust (eurodes):	14 061,60	12 582,32	1479,28	0	14 061,60
Leitud vea määr (%) ⁶	9,75% ⁷				

2. Piirangud

Käesolev aruanne on koostatud sõltumatuse ja objektiivsuse põhimõtetest lähtudes.

Vabariigi Valitsuse 05.07.2018. a määruse nr 55 „Aastatel 2014–2021 Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismist ja Norra finantsmehhanismist vahendite taotlemise ja kasutamise tingimused ja kord“ artikkel 11 lõike 2 järgi sätestatakse projekti elluviijaga sõlmitavas või õigusaktis projekti elluviija ja muu toetust saava isiku kohustus osutada järelevalve, auditi või hindamise tegijale igakülgset abi ning tagatakse ligipääs toetuse kasutamiseks seotud ruumidele, territooriumile ning seadmetele.

Eelnevast tulenevalt järeldavad audiitorid, et kõik auditi käigus esitatud andmed ning muu suuline ja kirjalik teave kajastavad projekti raames teostatud tegevusi korrektselt ja tegelikkusele vastavalt ning on piisavad projektidele hinnangu andmiseks. Täiendava, audiitoritele mitteesitatud / mitteteadaoleva informatsiooni korral oleksid audiitorite järeldused võinud olla teistsugused.

Toetuse saaja on mh tõendanud Norras tegutseva partneri kulude abikõlblikkust projekti partneri tellitud sõltumatu ja asjaomase siseriikliku asutuse poolt tunnustatud pädeva audiitori kinnitusega finantsmääruse artikkel 8.12 punkti 4 alusel, mistõttu tuginevad audiitorid nende kulude abikõlblikkusele hinnangu andmisel nimetatud audiitori aruandes tehtud järeldustele.

3. Järeloimingud

Toetuse saajal tuleb arvestada auditi aruande B-osas esitatud tähelepanekute ja soovitusetega. Soovituste rakendamise osas teostab seiret ning viib läbi järeloiminguid programmi elluviija. Järeltegevuste tulemustest annab programmi elluviija tagasisidet SFOS-i vahendusel.

Auditeeriv asutus koondab riiklikult kontaktasutuselt, sertifitseerivalt asutuselt, programmioperaatorilt ja programmi elluviijalt saadud informatsiooni soovitusete rakendamise kohta ning vajadusel küsib täiendavat informatsiooni.

Vajadusel viiakse läbi järelaudit.

⁶ Mitteabikõlblike kulude osakaal tegelikult auditeeritud kuludest (%). Kui auditeeriti valimi alusel, siis mitteabikõlblike kulude osakaal valimi mahust.

⁷ =55 351,20/567 976,83

B-OSA

AUDITI TULEMUSED

1. Toetuse eesmärgipärane kasutamine

Toetust on kasutatud olulises osas otstarbekalt ja sihipäraselt, vastavalt projekti eesmärkidele ja rakendamise tingimustele. Siiski tehti toetuse saajale kaks olulist tähelepanekut seoses riigihangete seaduse järgimisega (vt punkt 4).

2. Raamatupidamises kajastamine

Auditi ulatuses olevad kulud vastavad olulises osas toetuse saaja ja partneri raamatupidamise andmetele.

3. Toetuse maht ning ajastus

Toetuse andmine on toimunud olulises osas ettenähtud mahus ja õigeaegselt.

4. Hangete läbiviimine

Toetuse saaja ei ole hangete nr 211300 ja nr 194409 läbiviimisel järginud kehtivaid õigusakte. Puudusi tuvastati riigihangete seaduse üldpõhimõtete järgimisel, mis tõi kaasa mitteabikõlblikke kulusid.

Oluline tähelepanek 4.1 – Riigihanke nr 211300 raamlepingu maksumus on mitmekordselt ületatud. Tuvastatud mitteabikõlblik kulu 50 664 eurot, millest auditi ulatusse kuulub 50 664 eurot.

Norra finantsmehhanismi 2014-2021 rakendusmääruse (edaspidi määruse) artikli 1.3. punkti 2. järgi peavad kõik Norra finantsmehhanismi 2014-2021 kaudu rahastatavad programmid ja tegevused järgima hea valitsemistava põhimõtteid, olema osaluspõhised ja kaasavad, usaldusväärsed, läbipaistvad, tundlikud, tulemuslikud ja tõhusad. Määruse artikli 8.15 punkt 1 järgi järgitakse programmide ja projektide rakendamise kõikidel tasanditel siseriiklikku ja Euroopa Liidu riigihangete õigust.

Tuginedes Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2014/24/EL, on raamlepingute sõlmimise ja täitmise peamine põhimõte see, et leping peab olema ajaliselt ja mahuliselt piiritletud. Direktiivi 2014/24/EL artikkel 33 sätestab selgelt, et raamlepingute kasutamine peab toimuma kindlaksmääratud tingimustel ning selle kehtivus ei või ületada nelja aastat, välja arvatud erandjuhud.

Euroopa Kohtu lahendites C-216/17 ja C-23/20 on kinnitatud, et raamlepingut ei tohi kasutada pärast selles ette nähtud kogumahu täitumist, sõltumata selle kehtivusajast. Sellisel juhul tuleb hankijal korraldada uus hange, järgides riigihangete läbipaistvuse ja mittediskrimineerimise põhimõtteid.

Samuti ka riigihangete seadus (edaspidi RHS) sätestab vastavad piirangud. RHS § 23 lõige 4 kohustab hankijat määratlema raamlepingus nii selle kestvuse kui ka eeldatava mahu. Lisaks tuleneb RHS § 3 kohustus järgida läbipaistvuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid, mida raamlepingu mahu ületamine selgelt rikub.

Auditi toimingute käigus selgus, et projekti 2014-2021.1.02.20-0102 abikõlblike kulude hulka on arvatud Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse (edaspidi hankija) läbi viidud riigihanke 211300 kulud summas 50 664 eurot (koos käibemaksuga). Hanke tulemusel sõlmiti raamlepingud kahe edukaks tunnistatud pakkujaga, mõlemaga summas 850 000 eurot. Auditi ulatusse kuulusid 11.11.2019 sõlmitud raamlepingu nr 2-2/19/695 kulud. Nimetatud raamlepingus puudus raamlepingu maksimaalne kogus ja maksumus, kuid kogusummale 850 000 eurot viitasid nii riigihangete registris (edaspidi RHR) olev hankelepingu sõlmimise teade kui ka RHR-is lepingute info all kajastatud maksumus ja eeldatav maksimaalne raamlepingute maksumus. RHR-is lepingute info all on toodud ka tegelik raamlepingu maksumus 2 945 922,75 eurot. Seega audiitori hinnangul on tegemist olulise rikkumisega, kuna hankija on hanke nr 211300 raames sõlmitud raamlepingu maksumust ületanud 3,5-kordselt. Selline mahu ületamine ilma uue hankemenetluse läbiviimiseta ei ole kooskõlas kehtiva riigihankeõigusega ega direktiividega.

Auditi ulatuses olev raamlepingu alusel läbi viidud minikonkurss nr 248708 viidi läbi aprillis 2022 (pakkumuskutse 04.04.2022) summas 50 664 eurot, ajal, mil kohtupraktika oli juba muutunud ning hankija oli saanud ka ametliku märgukirja (hankijale kui Kaitseministeeriumile (toetuse saaja) saadeti 28.04.2022 Rahandusministeeriumist märgukiri), mis juhtis hankija tähelepanu sealhulgas ka raamlepingute mahu täitumise probleemile. Seetõttu ei saa käsitleda seda kulu kooskõlas kehtiva õigusraamistikuga.

Hankija põhjendab raamlepingu maksumuse ületamist seisukohaga, et raamlepingu sõlmimise ajal (2019. aastal) puudus praktika, mille kohaselt loeti raamleping lõppenuks selle mahu täitumisel. Hankija viitab, et praktika muutus seoses Euroopa Kohtu lahendiga C-23/20 (17.06.2021) ning alates 2021. aastast korraldas hankija hanked juba vastavalt uuele lähenemisele.

Audiitorite hinnangul on mahu ületanud raamlepingu alusel toodete või teenuste tellimise puhul tegemist olulise rikkumisega, mis ei vasta ei Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/24/EL põhimõtetele ega RHS-is raamlepingutele sätestatule.

Samuti ei saa audiitorid nõustuda hankija poolse põhjendusega. Esiteks, nagu on sätestatud EL direktiivis, on raamlepingute mahu ja kestuse piiramine olnud kogu aeg kohustuslik osa raamlepingu kehtivusest. Kohtupraktika on seda üksnes täpsustanud, mitte loonud uut regulatsiooni. Teiseks, ka RHS kehtis vastavas sõnastuses juba raamlepingu sõlmimise ajal ning nägi ette selged piirid lepingu kestvuse ja mahu osas. Kolmandaks, hankijale kui ka Kaitseministeeriumile (toetuse saaja) saadeti 28.04.2022 Rahandusministeeriumist märgukiri, milles viidati selgelt eespool nimetatud kehtivatele kohtuotsustele ja hankija poolsele RHS-i rikkumisele. Märgukirjas öeldakse, et Rahandusministeeriumi hinnangul ei ole hanke alustamisel avaldatud riigihanke alusdokumentides määratud ka hangitavate asjade kogust. Samas on sõlmitud raamlepingu alusel sõlmitud hankelepinguga ületatud riigihanke eeldatavat maksumust, mille hankija on riigihangete registrile esitanud, kuid jätnud hankes osalemisest huvitatud isikutele avaldamata. Veel selgitatakse, et hanketeates või mõnes muus riigihanke alusdokumendis teatavaks tehtud raamlepingu eeldatavat maksimaalset maksumust (või kogust) ei tohi ühelgi juhul ületada. Ülempiiri täitumisel kaotab raamleping kehtivuse. Sellest hoolimata viis hankija veel samal kuul (pakkumuskutse 04.04.2022) raamlepingu alusel läbi uue minikonkursi nr 248708 summas 50 664 eurot, mis tähendab, et hankija jätkas RHS-i rikkumist ka pärast seda, kui ta oli saanud otsese soovitusel järgida RHS-is kehtestatud nõudeid ja kasutada talle eraldatud rahalisi vahendeid õiguspäraselt. Audiitorite hinnangul suunas nimetatud märgukiri hankija üle vaatama ka kõik teised kehtivad raamlepingute mahud ja maksumused.

Auditi toimingute ajal saatsid audiitorid päringu ka Rahandusministeeriumi riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakonnale (edaspidi RORO), kes selgitas, et kohtuasjas C-23/20 antud tõlgendusel ei ole ajaliselt piiratud mõju. See tähendab seda, et seal toodud tõlgendus kohaldub ka varem sõlmitud raamlepingutele ja nende alusel sõlmitud hankelepingutele. RORO lisas, et kui hankelepingu sõlmimise ajaks oli hankijale teada, et raamlepingu alusel hankelepingute sõlmimisel ei ole raamlepingu maksimaalse maksumuse või mahu ületamine lubatav, siis vaatamata sellele, et raamleping oli sõlmitud varem, st enne Euroopa Kohtu vastavat lahendit, on tegemist RHS-i rikkumisega.

Ka varem on Euroopa Kohus mitmel korral rõhutanud (nt C-261/17), et raamlepingu kasutamisel ei tohi selle tegelik maht või väärtus oluliselt ületada hanketeates esitatud hinnangut, kuna vastasel juhul rikutakse läbipaistvuse, võrdse kohtlemise ja konkurentsi põhimõtteid.

Toetuse saaja on oma vastuses toonud välja ka selle, et situatsioonis, kus hankijal on vajalik erakorraliselt teha hoolsale hankijale ettenägematuid soetusi raamlepingute alt, mille eesmärgina on direktiiv toonud välja kiiruse ja paindlikkuse, tuleb muutunud praktika olukorras tõlgendada vajadusel nimetatud lepingud RHS § 123 lg 1 p 4 alla.

Audiitorid ei ole ka siin hankijaga nõus. Nimelt hankija viide, et „muutunud praktika olukorras“ tuleks raamlepingut tõlgendada RHS § 123 lg 1 p 4 alusel – st teha ettenägematuid oste– ei ole kooskõlas RHSi ega Euroopa Kohtu praktika sisuga, millele viitab ka eespool nimetatud Rahandusministeeriumi märgukiri. Viimases selgitatakse, et hankijatel tuleb RHS § 123 lg-s 1 toodud muutmise aluste kohaldamisel alati jälgida, et raamlepingu muudatus ei oleks oluline. Sellele viitab ka RHS § 30 lg 1 sätestatu, mis näeb ette, et raamlepingul põhinevate hankelepingute sõlmimisel lähtutakse raamlepingu tingimustest ja samas paragrahvis sätestatud korrast, raamlepingu tingimusi oluliselt muutmata. Kokkuvõtvalt öeldakse, et raamlepingus võib teha üksnes muudatusi, mis ei ole olulised ja seepärast on raamlepingute puhul välistatud sellised muudatused, millega muudetakse raamlepingu maksimaalset maksumust.

RHRi järgi oli enne auditi ulatuses olnud minikonkurssi nr 248708 läbi viidud kuus minikonkurssi kokku summas 2 914 950,75 eurot, seega oli aprill 2022 alguseks raamlepingu maksimaalset maksumust ületatud 243% võrra. Audiitorite hinnangul oli raamlepingu maksimaalne ülempiir ületatud oluliselt, seega oli raamleping kaotanud kehtivuse ja rohkem nimetatud raamlepingu alusel hankelepinguid sõlmida ei tohtinud. Kui hankija kasutab raamlepingut viisil, mis oluliselt ületab hanketeates esitatud mahu või olemuse, ei saa seda õigustada RHS § 123 lg 1 p 4 kaudu. Selle asemel oleks tulnud korraldada uus riigihanke, arvestades tegelikku vajadust ja turgu.

Hankija viis läbi riigihanke 211300 ning hanke tulemusel sõlmiti raamlepingud kahe edukaks tunnistatud pakkujaga summas 850 000 eurot. Auditi ulatusse kuulusid 11.11.2019 sõlmitud raamlepingu nr 2-2/19/695 kulud. Nimetatud raamlepingus puudus raamlepingu maksimaalne kogus ja maksumus, kuid kogusummale 850 000 eurot viitasid nii RHR-is olev hankelepingu sõlmimise teade kui ka RHR-is lepingute info all kajastatud maksumus ja eeldatav maksimaalne raamlepingute maksumus. Nimetatud raamlepingu alt korraldas hankija seitse minikonkurssi. Neljas minikonkurss korraldati 30.01.2020 (konkurss nr 229367), raamlepingu täitumine oli selleks hetkeks 847 361,75 eurot. Mis tähendas, et raamlepingu maht sai täis neljanda minikonkursiga. Peale neljandat minikonkurssi korraldas hankija veel kolm konkursi kokku summas 2 109 809 eurot, mis summaliselt ületab rahvusvahelist piirmäära. Audiitorid on seisukohal, et hankija oleks pidanud korraldama uue rahvusvahelise hankemenetluse. Eeltoodust tulenevalt on auditi ulatuses olev minikonkursi nr 248708 raames sõlmitud hankeleping tühine vastavalt RHS § 121 lg 1 p-s 1 sätestatule.

Kuna audiitorite hinnangul on uue rahvusvahelise hanke tegemata jätmise puhul tegemist olulise rikkumisega, siis Norra programmilepingus ning toetuse saajaga sõlmitud projektilepingu punkti 4.5.1 kohaselt lähtutakse 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi STS) toetuse tagasinõudmisel STS §-s 45 sätestatud finantskorrektsiooni alustest ja Vabariigi Valitsuse 1. septembri 2014. a määrusest nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (edaspidi Ühendmäärus).

Vastavalt sellel ajal kehtinud Ühendmääruse § 22 lg 1 punktile 1 on sätestatud, et riigihanke rahvusvahelise piirmääraga võrdse või seda ületava eeldatava kogumaksumusega hankelepingu korral **kohaldatakse hankelepingule 100-protsendilist finantskorrektsiooni määra**, kui hankeleping on sõlmitud Euroopa Liidu Väljaannete Talitusele hanketeadet esitamata, kui hanketeate esitamine Euroopa Liidu Väljaannete Talitusele oli riigihangete seaduse kohaselt nõutav. Leevendavad asjaolud audiitorite hinnangul antud juhul puuduvad.

Seisuga 27.05.2025 oli kõnealuse hankega seotud abikõlblikke kulusid projektis 2014-2020.7.01.19-2465 deklareeritud 50 664 eurot, millest **100% on 50 664 eurot**.

Risk toetuse saajale: Kui toetuse saaja ei järgi riigihangete seaduse nõudeid piisava konkurentsi tagamiseks, võib eksisteerida risk, et hankeleping ei ole sõlmitud parima pakkujaga.

Soovitus toetuse saajale: Soovitame toetuse saajal teha tuvastatud mitteabikõlblike kulude osas tagasimakse rakendusüksuse finantskorrektsiooni otsuses kinnitatud summas (89,48% NOR toetus ja 10,52% riiklik toetus). Samuti soovitame edaspidi hoolsamalt järgida raamlepingute täitumist ja RHS §-s 3 sätestatud põhimõtteid.

Toetuse saaja kommentaar: Nõustume tähelepanekuga.

Risk programmi elluviijale: Juhul, kui programmi elluviija ei ole vajalikul määral kontrollinud toetuse saaja kohustuste täitumist riigihangete seaduse nõuete osas, on risk, et toetust ei ole kasutatud õiguspäraselt ja toetus tuleb osaliselt või täielikult tagasi nõuda.

Soovitus programmi elluviijale: Soovitame programmi elluviijal algatada mitteabikõlblike kulude osas toetuse osaline tagasinõudmise protsess ja vastavalt ühendmäärusele mitteabikõlblik toetus (89,48% NOR toetus) tagasi nõuda ning mitteabikõlblik riiklik toetus (10,52%) projekti abikõlblikust omafinantseeringust maha arvata. Samuti soovitame edaspidi tähelepanu pöörata hangete kontrollimisel raamlepingute täitumistele.

Programmi elluviija kommentaar: Nõustume auditi tähelepanekuga.

Soovituse rakendamise eest vastutav isik ja kuupäev rakendusüksuses: Anari Lilleoja, 5.06.2025

Risk programmioperaatorile: Juhul kui programmioperaator ei ole vajalikul määral taganud toetuse saaja võimalike riskide tuvastamist ja kontrollimist ning ei ole veendunud finantskorrektsiooni tegemata jätmise põhjendatuses ja vastavuses kehtivate nõuetega, on risk, et toetust ei ole kasutatud õiguspäraselt ja toetus tuleb osaliselt või täielikult tagasi nõuda.

Soovitus programmioperaatorile: Soovitame rahvusvahelises hankemenetluses võimalike riskide tuvastamisel ja kontrollimisel tagada ning veenduda, et finantskorrektsiooni tegemata jätmine oleks põhjendatud ja vastavuses kehtivate nõuetega.

Programmioperaatori kommentaar: Nõustume tähelepanekuga, kuid huvitav oleks täpsemalt kuulda ka SF korraldusasutuse ja Auditeeriva Asutuse 14.09.2021 ümarlause ühise järelduse kohta enne 17.06.2021 algatatud ja läbi viidud raamhangete kohta.

Riikliku Kontaktasutuse kommentaar: Riigihanke nr 211300 hanketeates ega riigihanke alusdokumentides ei olnud avaldatud hankest huvitatud isikutele raamlepingu eeldatavat ega maksimaalselt mahtu ega maksumust. Hanketeade avaldati 09.08.2019, mil ka Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakond veel jagas seisukohti, et raamlepingu täitmise mahul piiri ei ole. Euroopa Kohtu 17.06.2021 otsusega C-23/20 tekkis suhteliselt oluline tõlgenduse muutus võrreldes seni praktikaga. SF korraldusasutuse ja Auditeeriva Asutuse 14.09.2021 ümarlause leiti ühiselt, et kui enne 17.06.2021 algatatud ja läbiviidud raamhankes ei ole eeldatavat maksumust/kogust määratletud, siis rikkumist üles ei võta, sest pole andmeid, mille vastu võrrelda lepingu mahu täitmist. Kõik pärast 17.06.2021 algatatud raamhangetes peab olema määratletud eeldatav maksumus ja/või kogus. Kui raamleping on sõlmitud enne 17.06.2021 ja eeldatavat maksumust või kogust määratletud ei ole ja minikonkurss on algatatud ja läbiviidud pärast 17.06.2021, siis on tegemist rikkumisega ja hankijal on kohustus sõlmida uued RHS-ile vastavad raamlepingud. Ümarlause memo edastas KA teadmiseks ja arvestamiseks ka kõikidele rakendusüksustele.

Eeltoodust lähtuvalt leiame, et kuna huvitatud isikutele avaldatud riigihanke hanketeates, alusdokumentides ja muus avaldatud teabes, ei olnud määratletud raamlepingu eeldatavat/maksimaalselt maksumust/kogust, siis oleks hankijal tulnud pärast 17.06.2021 korraldada toodete ostmiseks uus riigihange. Projekti esitatud kuludega seotud minikonkursiga alustati 04.04.2022, seega oli hankijal selleks ajaks ka piisavalt aega, et korraldada uus nõuetele vastav riigihange, mistõttu ei saanud ka tegemist olla hoolsa hankija jaoks ettenägematu asjaoluga, mis oleks õigustanud raamlepingu muutmist RHS § 123 lg 1 p-ile 4 tuginedes.

Arvestades projekti esitatud kulude maksumust (50 664 eurot km-ga), mis jääb alla lihthanke piirmäära, tuleb rakendusüksusel analüüsida, milline oleks olnud korrektne menetlusliik, mis jäi tegemata (väikehange vm). See tähendab, et finantskorrektsiooni määra aluseks olev õiguslik alus tuleb valida vastavalt nimetatud analüüsile.

Audiitorite täiendav selgitus:

Audiitorid on tutvunud Toetuse saaja, Programmi elluviija, Programmioperaatori ja Riikliku Kontaktasutuse kommentaaridega.

Audiitorid esitavad oma täiendava selgituse tähelepaneku 4.1 kohta:

Riikliku Kontaktasutuse kommentaari järgi arvestades projekti esitatud kulude maksumust (50 664 eurot km-ga), mis jääb alla lihthanke piirmäära, tuleb rakendusüksusel analüüsida, milline oleks olnud korrektne menetlusliik, mis jäi tegemata (väikehange vm).

Audiitorid ei nõustu Riikliku Kontaktasutuse kommentaariga, et tuleks täiendavalt üle vaadata, milline oleks olnud korrektne menetlusliik, mis jäi tegemata. Tähelepanekus 4.1 välja toodud raamlepingu alt korraldas hankija seitse minikonkurssi. Neljas minikonkurss korraldati 30.01.2020 (konkurss nr 229367), raamlepingu täitumine oli selleks hetkeks 847 361,75 eurot, mis tähendas, et raamlepingu maht sai täis neljanda minikonkursiga. Peale neljandat minikonkurssi korraldas hankija veel kolm konkursi kokku summas 2 109 809 eurot, mis summaliselt ületab rahvusvahelist piirmäära. Viienda minikonkursi (konkurss nr 240175, korraldati 17.08.2021) hanklepingu maksumuse summa oli juba 1 952 444 eurot, mille kokkuvõttes oleks hankija pidanud korraldama uue rahvusvahelise hankemenetluse. Eeltoodust tulenevalt on audiitorite hinnangul uue rahvusvahelise hanke tegemata jätmise puhul tegemist olulise rikkumisega ning nad **soovitavad kohaldada hanklepingule 100-protsendilist finantskorrektsiooni määra.**

Oluline tähelepanek 4.2 – Rahvusvahelise riigihange nr 194409 esitatud tingimus on põhjendamatult piirav välispakkujate suhtes. Tuvastatud mitteabikõlblik kulu 18 748,80 eurot, millest auditi ulatusse kuulub 4 687,20 eurot.

Norra finantsmehhanismi 2014-2021 rakendusmääruse (edaspidi rakendusmäärus) artikli 1.3.2. järgi peavad kõik Norra finantsmehhanismi 2014-2021 kaudu rahastatavad programmid ja tegevused järgima hea valitsemistava põhimõtteid, olema osaluspõhised ja kaasavad, usaldusväärsed, läbipaistvad, tundlikud, tulemuslikud ja tõhusad. Määruse artikli 8.15 punkt 1 järgi järgitakse programmide ja projektide rakendamise kõikidel tasanditel siseriiklikku ja Euroopa Liidu riigihangete õigust.

Riigihangete seaduse (edaspidi RHS) § 3 p 2 järgi peab hankija kohtlema kõiki isikuid, kelle elu- või asukoht on Eestis, mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis, muus Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis või Maailma Kaubandusorganisatsiooni riigihanklepinguga ühinenud riigis, võrdselt ja jälgima, et kõik isikutele seatavad piirangud ja kriteeriumid oleksid riigihanke eesmärgi suhtes proportsionaalsed, asjakohased ja põhjendatud. Seega ei tohi hankija riigihankes osalemist keelata eespoolnimetatud riikidest pärinevatel isikutel ja samuti peavad kõigile neile isikutele riigihangetes seatavad piirangud olema proportsionaalsed ja asjakohased. RHS § 3 p 3 järgi peab hankija tagama olemasoleva konkurentsi efektiivse ärakasutamise riigihankel. RHS § 88 lg 7 järgi peab tehniline kirjeldus tagama kõigile ettevõtjatele võrdsed tingimused pakkumuse esitamiseks ega tohi tekitada objektiivselt põhjendamatuid takistusi riigihangete avamisel konkurentidele.

Kaitseministeeriumi (edaspidi KAM) nimel on Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus (edaspidi RKIK) andmemassiivi ostuks, millega kaasneb raamlepingu sõlmimine, korraldanud rahvusvahelise hanke nr 194409.

Hankija on hanke alusdokumentides, st tehnilises kirjelduses nõudnud, et pakkuja peab olema asukoha riigis pakutava tootja ametlik registreeritud esindaja või edasimüüja. Pakkuja peab esitama garantiiajal hooldust teostava hoolduskeskuse kontaktid, kes on tootja poolt kinnitatud ja tagama selle töö vastavalt garantiitingimustele. Pakkuja peab esitama tootjapoolse tootetoetaja tagaja.

Hankija on hanke alusdokumentides, st vastavustingimusena nõudnud, et garantii teostajaks, tootetoe pakkujaks ja hooldajaks peab olema kohapealne ametlik registreeritud esindus. Kui garantii teostajaks, tootetoe pakkujaks ja hooldajaks on erinevad esindused, siis pakkuja esitab kõikide kohta eraldi tootjapoolse kinnituse koos teenust pakkuva esinduse kontaktinfoga.

Audiitorite hinnangul on hankija kehtestanud pakkumusele vastavustingimuse, mis kitsendab riigihankest huvitatud ettevõtjate ringi. Tegemist on rahvusvahelise hankega, kus eeldatakse piiriülest huvi. Seega tuleb hankijal eeldada välismaiste pakkujate huvi hankes osalemiseks ning kehtestada hankes osalemise tingimused sellest eeldusest lähtuvalt. Hankija seatud vastavustingimus oli pakkujatele põhjendamatult piirava iseloomuga ning hankija tegevused ei järginud hea valitsemistava põhimõtteid vastavalt rakendusmääruse artiklile 1.3.2 ja 8.15 p-le 1. Hankija ei kohelnud kõiki ettevõtjaid võrdselt ning seatud vastavustingimust ei saa pidada hankelepingu ja raamlepingu eseme suhtes proportsionaalseks, asjakohaseks ega põhjendatuks vastavalt RHS-i § 3 p-le 2. Hankija ei taganud konkurentsi efektiivset ärakasutamist riigihanikel vastavalt RHS-i § 3 p-le 3. Hankija tehniline kirjeldus ei taganud kõigile ettevõtjatele võrdsed tingimusi pakkumuse esitamiseks vastavalt RHS § 88 lg-le 7.

Audiitorite hinnangul võis mõni potentsiaalne välismaine pakkuja, kelle pakkumus oleks võinud olla soodsama hinnaga loobuda pakkumuse tegemisest just selle tõttu, et ta asub välisriigis ja puudub koheselt võimalus tagada garantiid, ametliku esinduse asukohaga Eestis. Pakkumuse esitasid ja pakkumusele vastasid üksnes Eestis registreeritud ettevõtted, kellel oli võimalus garantiid koheselt tagada.

17.07.2024 on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi MKM) koostanud memo, milles on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (edaspidi EIS) tuvastanud rikkumise riigihanke nr 194409 läbiviimisel kus on eksitud RHS § 3 p-is 2, § 88 lg-s 7 ning rakendusmääruse artikli 8.15 punktis 1 sätestatu vastu. Rikkumine seisneb EIS-i hinnangul asjaolus, et hankija on kehtestanud pakkumusele vastavustingimuse, mis võib olla võimalike pakkujate ringi põhjendamatult piirava iseloomuga ning seega tekitada objektiivselt põhjendamatuid takistusi riigihangete avamisel konkurentidele. EIS tegi ettepaneku nimetatud riigihankega seotud projekti kulude osas teha finantskorrektsiooni otsus 25% riigihanke alusel projektis hüvitamiseks esitatud kulude summast. MKM ei nõustunud EIS-i järeldusega ja finantskorrektsiooni otsust ei teinud. Audiitorid nõustuvad selles protsessis EIS-i järeldusega ja ei nõustu MKM-i otsusega mitte finantskorrektsiooni otsust teha.

Audiitorid toovad välja, et selliste tingimuste seadmisel on riigihangete parimaks praktikaks kehtestada need alles lepingu tingimustena. Sellisel puhul on võimalikel välisriikide pakkujatel rahvusvahelistes hangetes menetluses osaleda ning täita tingimus juhul, kui nende pakkumus peaks edukaks osutama.

Audiitorid on 05.05.2025 edastanud KAM-ile täiendavalt küsimuse vastavustingimuse kohta ning palunud selgitada miks ei seatud tingimust lepingutingimuseks, vaid seati vastavustingimusena ja selgitada kaitsevaldkonnale rakenduvaid riske.

RKIK on 13.05.2025 edastanud selgituse Registri "Vastavustingimuste" lehel on nõue välja toodud, et pakkuja saaks küsitud teavet esitada. Tingimust aitab avada alusdokumentide juures asuv "Tehniline kirjeldus". Tehnilise kirjelduse kohaselt on hanke esemeks üheskoos a) füüsilised seadmed, mis peavad olema registreeritud KV nimele (p 1.7), b) tootetugi peab sisaldama tarkvara ja riistvara uuendusi, vigade parandusi ja riknenud seadmete väljavahetamist (p 1.26), c) koolitus müüdava seadme käitamiseks (p 1.9). Teisisõnu hanke esemeks ei ole ainiti füüsilise seadmekarbi soetamine vaid seade koos elutsükli teenusega. Kuigi erinevad tootjad, mitte vaid andmemassiivi korral, müüvad elutsükli teenust "garantiilaiendusena", ei ole tegu kitsalt VÕS mõistes müügigarantiiga ega ole sellega ka lepingutingimuseks, vaid oluliselt laiem vastutusena lepingu esemeks, mida hankija kontrollib vastavustingimuse kaudu. Tingimus on proportsionaalne, kuna andmemassiivi seadme tootena disaininud tootja saabki erinevalt selle edasimüüjast luua turule tootetoe tegevusi, näiteks luua tarkvara uuendusi, mida edasimüüja ehk pakkuja riigihankes saab hankeesemena omakorda pakkuda. "kohapealne ametlik registreeritud esindus" väljendab turul harilikku olukorda, kuidas erinevad tootjad edasimüüjate kaudu oma tooteid koos elutsükli tegevustega turustavad (näiteks tuntud ka kui EMEA regioon). Tehnilise kirjelduse p 1.12 kohaselt võis tootetoe tagaja olla ka näiteks alltöövõtja, mis suurendas konkurentsi. Edasimüüja ehk pakkuja riigihankes sidumine tootjaga võimaldab maandada ka riske, näiteks tootja poolsest koolitatud edasimüüja, mis on võimeline pakkuma tootjapoolsest loodud elutsükli tegevusi, on võimeline ka ära tundma tarneahelas nõ counterfeit seadmeid. Väheneb risk turbehaavatavustega seadme pakkumiseks riigihanikel. Üks avalik teave/näide turul olnud counterfeit seadmest <https://www.techradar.com/news/f-secure-counterfeit-cisco-routers-may-be>

harmless-but-should-not-be-used-anyway. Ühtlasi ei ole võimalik tootjalt vastutust sisaldavat toetgevust saada, kui seda pakub tootjalt vajaliku väljaõppe mitte saanud edasimüüja, sellisel viisil ei ole võimalik mõistlikult tootjalt vastutust eeldada, kuna tulemus ei ole enam seoses tootja tootedisaini ja selle tooteenuse lahendusega.

Audiitorite hinnangul ei ole hoolimata esitatud selgitustest põhjendatud vastava tingimuse seadmine vastavustingimuseks, vaid tingimuse oleks saanud seada lepingutingimuseks ning väljaspool Eestit olevad ettevõtjad oleks olnud piisavalt aega, et leida Eestist ametlik esindaja või edasimüüja, kes oleks tootetoe ja garantii taganud ning hooldust teostanud.

Audiitorid jäävad oma seisukoha juurde, et tegemist on põhjendamatult piirava tingimusega, sest tegemist oli rahvusvahelist piirmäära ületava hankega, mille puhul on potentsiaalseteks taotlejateks ka väljaspool Eestit olevad ettevõtjad ning nende puhul nõuti asukoha riigi pakutava tootja ametliku esindajat või edasimüüjat. Samuti nõuti tootja poolt kinnitatud hooldust teostava hoolduskeskuse kontakte ja vastavust garantiitingimustele ning tootetoe tagajat. Eeltoodud tingimustele vastamist nõuti juba pakkumuse esitamise ajaks. Audiitorite hinnangul ei saa selliseid vastavustingimusi pidada proportsionaalseteks, asjakohasteks ega põhjendatuteks. Audiitorite hinnangul piiravad sellised vastavustingimused konkurentsi põhjendamatult riikliku, piirkondliku või kohaliku eelistuse tõttu.

Vabariigi Valitsuse 05.07.2018 määruse nr 55 „Aastatel 2014–2021 Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismist ja Norra finantsmehhanismist vahendite taotlemise ja kasutamise tingimused ja kord“ § 10 lõike 2 kohaselt lähtutakse toetuse tagasinõudmisel perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi STS 2014_2020) §-s 45 sätestatud finantskorrektsiooni alustest ja Vabariigi Valitsuse 1. septembri 2014. a määrusest nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (edaspidi määrus).

Määruse § 22³ lg 1 p 2, sätestab muuhulgas järgmist: kui hankelepingu sõlmimise eelduseks või täitmiseks on seatud kriteerium või tingimus, mis piirab konkurentsi põhjendamatult riikliku, piirkondliku või kohaliku eelistuste tõttu, kohaldatakse hankelepingule 25 % finantskorrektsiooni määra.

Määruse § 22³ lg 2 p 2 täpsustab mitme ettevõtja poolt riigihangete aludokumentidele vastava pakkumuse esitamisel, kui põhjendamatult piirav tingimus esines pakkumuste vastavustingimustes, kohaldatakse § 22³ lg 1 p 2 nimetatud olukorra puhul 10% finantskorrektsiooni määra. Riigihankes esitas pakkumuse 3 pakkujat, kelle pakkumused vastasid vastavustingimustele. Seega loeb audiitor asjakohaseks kohaldada rikkumisele 10% finantskorrektsioonimäära lähtudes määruse §-st 22³ lg 1 p 2 ja lg 2 p 2.

Risk toetuse saajale: RHS-ist tulenevate toetuse saaja nõuete mittetäitmine võib kaasa tuua toetuse osalise või täieliku tagasinõudmise.

Soovitus toetuse saajale: Soovitame toetuse saajal teha tagasimakse toetuse mitteabikõlbliku osa ulatuses summas 18 748,80 eurot. Samuti soovitame toetuse saajal edaspidi kehtestada hanketingimused selliselt, et RHS ja rakendusmääruse sätteid oleks järgitud ning toetuse saajal edaspidi kehtestada hanketingimused selliselt, et oleks tagatud kõikide pakkujate võrdne kohtlemine, pannes seda tähele ka rahvusvaheliste hangete puhul.

Toetuse saaja kommentaar: Soovime siinkohal juhtida uuesti tähelepanu auditi jooksul antud selgitustele ja kommentaaridele. IT valdkonnas tegutsevad igas regioonis tootjate poolt volitatud kohalikud lepingulised ettevõtted, kelle vahel on samasugune toimiv konkurents, kui tootjatel. Mitteametlikel edasimüüjatel puudub võimalus ja võimekus vahendada tootja tarkvara täismahus, pakkuda garantii laiendusi ja tehnilist tuge. Mitteametlikel edasimüüjatel puudub õigus vahendada tootjapoolseid teenuseid, seega ei oleks nende pakkumus vastanud riigihankes esitatud tehnilistele tingimustele ja seega ei olnud eelnimetatud kvalifitseerimistingimustel ka mittepotentsiaalselt konkurentsi piiravat mõju.

Teiseks on IT-süsteemide tõrgeteta toimimine küber- ja kaitsevallas kriitilise tähtsusega. Nõutaval tasemel hooldus- ja remontteenust saab pakkuda vaid kohapealne partner, kes omab vastavaid oskuseid, tootja poolt antud nõuetekohaseid sertifikaate ning tootja poolt koolitatud personali, kellel on õigus soetatud süsteemidele hooldus- ja remontteenust pakkuda. Kui antud vastavustingimust ei oleks seatud ning garantii teostaja saaks olla Eestist väljaspool asuv esindus, siis kiire reageerimine riketele ning kohesed hooldus- ja remonttööd oleksid välistatud.

Selleks et tagada riistvara töökindlus, selleks et vajalikud varuosad jõuaksid kohale. Kui need ei ole kohalikud garantiiteostajad, ei jõua varuosad või hooldusmeeskond kohale. Süsteemid peavad töötama 24/7 ja seda me peame kindlustama

Kolmandaks, julgeolekuriski arvestades on kohapealsete töötjate taustu võimalik julgeolekuasutuste kaudu kontrollida, aga selline taustakontroll on selliste teemade juures möödapääsmatu. Kohaliku esinduseta pakkuja peaks hakkama sobivat teenusepakkujat otsima, nende taustu tuleks kontrollida ja sobimatute puhul veniks kogu protsess projekti tähtaegu arvestades lubamatult pikaks. KaM valitsusalas on eekõige kohustus tagada infoturve. Taustakontrollide tegemine on julgeoleku kaalutlustel oluline ning vajalik. Nagu igal asutusel, on ka KaM VA välja kujunenud kindlad süsteemid, nende hooldus- ja paranduse võrgustik. Enamasti on ka need isikud, kes seda teostavad kindlast ringist. Igal KaM VA ruumidesse sisenevale isikule tehakse esialgne taustakontroll, vajadusel ka sügavam taustakontroll, enne kui neid ruumidesse lubatakse. Serveriruumis näiteks on lisaks OCR-i serveritele, ligipääs töö tegijatel töö tegemise ajal ka teistele serveritele, mis sisaldavad tundlikku infot mõne - juhtme välja tõmbamine või mälufulga ühendamine on väga lihtne. See on turvarisk, mida me võtta ei saa.

Lisaks on KaM VA üleüldiselt, kuid ka CR14 ise praktika käigus välja töötanud oma võrguarhitektuuri, millesse seadmed peavad ühilduma – kõik ei ühildu, niimõnegi tootjaga on kogemusi, kus seadmed pole kvaliteetsed (nt. lähivad põlema). Lisaks on igal tehnikal oma kindel füüsiline keskkond, milles nad töötavad – serveriruumides on alati kontrollitud õhk, temperatuur jne., mis ei ole iga tootja seadmel sama.

Analoogia korras võib lähtuda EK asjas T-661/18 p 108, mille kohaselt "Seoses sellega tuleb hageja väite osas asuda seisukohale, et klauslit, mis näeb ette võimaluse läbida pärast lepingu allkirjastamist kutsekoolitus, mis on tehnilises kirjelduses nimetatud „miinimumnõudena“, ei saa pidada võrdse kohtlemisega kooskõlas olevaks, kuna see võib kaasa tuua sellise pakkuja edukaks tunnistamise, kes sellele nõudele ei vasta, samas kui teised osalejad, kellel on see koolitustunnistus edukaks tunnistamise hetkel olemas, jäetakse kõrvale." Eeltoodust tulenevalt, juhul kui edukal pakkujal ei olnuks kohapealset teenindust, ta oleks selle alles loonud ja asunuks alles siis personali värbama ja koolitama, kes ei pruukinuks tasutakontrolli läbida.

Risk programmi elluviijale: Programmi elluviija on vajalikul määral toetuse saaja kohustuste täitmist kontrollinud ja tuvastanud õigeaegselt riski, mis puudutas põhjendamatult piiravat tingimust rahvusvahelises hankemenetluses, kuid sellisel puhul on risk, et programmi elluviija ettepanekut korrektsiooniks ei aktsepteerita.

Soovitus programmi elluviijale: Soovitame programmi elluviijal alata mitteabikõlblike kulude osas toetuse osaline tagasinõudmise protsess ning toetus summas 18 748,80 eurot tagasi nõuda. Samuti soovitame programmi elluviijal jätkata RHS kontrolle ning alati välja tuua põhjendamatult piiravaid tingimusi, nagu selles protsessis korrektselt tehti.

Programmi elluviija kommentaar: Nõustume auditi tähelepanekuga.

Soovituse rakendamise eest vastutav isik ja kuupäev rakendusüksuses: Anari Lilleoja, 5.06.2025

Risk programmioperaatorile: Juhul kui programmioperaator ei ole vajalikul määral taganud toetuse saaja võimalike riskide tuvastamist ja kontrollimist ning ei ole veendunud finantskorrektsiooni tegemata jätmise põhjendatuses ja vastavust kehtivate nõuetega, on risk, et toetust ei ole kasutatud õiguspäraselt ja toetus tuleb osaliselt või täielikult tagasi nõuda.

Soovitus programmioperaatorile: Soovitame rahvusvahelises hankemenetluses piiravate tingimuste ning võimalike riskide tuvastamisel ja kontrollimisel tagada ning veenduda, et finantskorrektsiooni tegemata jätmine oleks põhjendatud ja vastavuses kehtivate nõuetega.

Programmioperaatori kommentaar: Nõustume tähelepanekuga.

Riikliku Kontaktasutuse kommentaar: Nõustume tähelepanekuga.

Audiitorite täiendav selgitus:

Audiitorid on tutvunud Toetuse saaja, Programmi elluviija, Programmioperaatori ja Riikliku Kontaktasutuse kommentaaridega.

Audiitorid esitavad oma täiendava selgituse tähelepaneku 4.2 kohta:

Audiitorite hinnangul ei ole hoolimata esitatud selgitustest põhjendatud vastava tingimuse seadmine vastavustingimuseks, vaid tingimuse oleks saanud seada lepingutingimuseks ning väljaspool Eestit olevad ettevõtjatel oleks sellisel juhul olnud piisavalt aega, et leida Eestist ametlik esindaja või edasimüüja, kes oleks tootetoe ja garantii taganud ning hooldust teostanud.

Audiitorid jäävad oma seisukoha juurde, et tegemist on põhjendamatult piirava tingimusega, sest tegemist oli rahvusvahelist piirmäära ületava hankega, mille puhul on potentsiaalseteks taotlejateks ka väljaspool Eestit olevad ettevõtjad ning ka nende puhul nõuti asukoha riigi pakutava tootja ametliku esindajat või edasimüüjat. Samuti nõuti tootja poolt kinnitatud hooldust teostava hoolduskeskuse kontakte ja vastavust garantiitingimustele ning tootetoe tagajat. Eeltoodud tingimustele vastamist nõuti juba pakkumuse esitamise ajaks. Audiitorite hinnangul ei saa selliseid vastavustingimusi pidada proportsionaalseteks, asjakohasteks ega põhjendatuteks. Audiitorite hinnangul piiravad sellised vastavustingimused konkurentsi põhjendamatult riikliku, piirkondliku või kohaliku eelistuse tõttu.

Teie esitatud selgitused on võetud arvesse auditi käigus ning need ei muuda tähelepaneku sisu ja finantskorrektsiooni määra. Eeltoodust tulenevalt on audiitorite hinnangul piirava tingimuse seadmine oluline rikkumine ning nad soovivad **kohaldada hankelepingule 10-protsendilist finantskorrektsiooni määra.**

5. Riigiabi andmine

Projekt ei sisalda riigiabi andmist ega vähese tähtsusega abi.

6. Teavitamine ja avalikustamine

Toetuse saaja ja partner on toetuse kasutamisest teavitamisel ning avalikustamisel järginud olulises osas kehtivaid õigusakte.

Kinnitame lõpparuande 14 leheküljel.

Auditi eest vastutav isik:

Mart Pechter
II auditi talituse juhataja
Finantskontrolli osakond

Auditi juht:

Laura Väikemaa
Audiitor
Finantskontrolli osakond

Tallinn, 25.06.2025